O příštipkáři Marúfovi

ZA NEBETYČNÝMI HORAMI, ZA HLUBOKÝM MODRÝM MOŘEM, v daleké arabské zemi žil v městě Káhiře příštipkář jménem Marúf. Měl ženu a ta se jmenovala Fátima, ale říkalo se jí Šereda. Fátima byla nejenom škaredá, byla i zlá. Koho mohla, toho pomluvila, s kým mohla, s tím se pohašteřila, každému vždycky přivodila jen trápení a škodu. Nejvíc trápila svého muže Marúfa. Marúf nebyl zbabělec ani třasořitka, ale Šeredy se bál.

Jednou, bylo to časně zjara, si Šereda zavolala Marúfa a povídá mu:

„Jdi na trh a přines mi hrozen vína. Dostala jsem na něj chuť."

„Kdepak teď seženu hrozen vína?" spráskl ruce Marúf. „Vždyť réva teprve obrůstá listím!"

„To je mi jedno," rozkřikla se na něj Šereda. „Sežeň, kde sežeň, jinak se radši domů nevracej."

Šel tedy Marúf na trh, ale tam nebylo po hroznech vína ani vidu ani slechu. Netroufal si vrátit se domů s prázdnou, bezradně chodil po městě. Když už se stmívalo, octl se náhodou u hradeb. Sedl si před jakýmsi pobořeným domem na kámen a vzdychal a naříkal.

Ve zbořeninách, to každý ví, často přebývají džinové, mocní duchové. Jak tam Marúf seděl a naříkal, stará zeď najednou pukla a ze škvíry vylezl džin.

„Co tu děláš, člověče?" zeptal se Marúfa.

„Já tady sedím a naříkám," postěžoval si Marúf.

„Kvůli své ženě Šeredě?"

„Jak to víš?" podivil se Marúf.

„Já vím ledacos," usmál se džin. „Vím také, že jsi příštipkář Marúf a že by sis teď přál být někde na tisíce mil daleko."

„To bych si opravdu přál," přiznal se Marúf.

„Snadná věc!" zasmál se džin. „Jen mi vyskoč na záda a dobře se drž!"

Marúf se domníval, že džin žertuje. Ale vyskočil mu na záda, a vtom se zvedl vítr a Káhira byla zčistajasna hluboko pod nimi. Byla menší a menší, na chvilenku

se ukázalo moře, potom širá poušť, a to už byla noc. Nakonec, když už svítalo, objevily se v dálce vysoké hory.

Na vrcholek nejvyšší z těch hor posadil džin Marúfa a rozloučil se s ním. „Dál musíš pěšky. Není to daleko. V údolí pod touhle horou najdeš město. V něm si už poradíš sám."

A odletěl.

Marúf sestoupil do údolí a spatřil divukrásné město.

„Snad se tam nějak uživím," řekl si.

A vešel do brány.

V bráně ho zastavili strážci a ptali se, odkud přichází.

„Z města Káhiry," odpověděl Marúf.

„Jak dlouho už cestuješ?"

„Nedlouho. Včera večer jsem tam ještě byl," odvětil Marúf.

„Mluvíš hlouposti. Z Káhiry je to k nám tisíce mil!" nevěřili a vysmívali se mu, že je blázen.

Kolem se začali sbíhat lidé. Ukazovali si na Marúfa a pošklebovali se mu. Ale Marúf se s nimi nehádal. Měl v hlavě starost, jak se v cizím městě uživí.

„Pomozte mi, bratři," poprosil okolostojící. „Musím si najít nějakou práci."

„Co umíš?" ptali se.

„Spravovat střevíce. Já jsem příštipkář."

„Příštipkář?" dali se do smíchu. „To sis vybral bídné řemeslo! Tím si tu nevyděláš ani na chleba. Vrať se domů! Nebo se vysvleč do spodků a živ se žebrotou!"

Vysmívali se mu ještě víc a volali za ním:

„Žebrák! Blázen! Příštipkář!"

Vrátit se domů, po tom ovšem Marúf netoužil. A živit se žebrotou se mu také nezamlouvalo. Odešel od těch lidí a vstoupil do nejbližší modlitebny, aby se tam svěřil Alláhovi se svými starostmi a aby si sám promyslel, co a jak dál.

Vstoupil a poklekl, pak padl na tvář a provolal Alláhovi slávu. Nakonec se posadil a uvažoval.

Když jsem jim řekl, že jsem z Káhiry a že jsem příštipkář, vysmáli se mi. Pravda bývá lidem někdy k smíchu. Nebo jim nevoní. Tak dobře, rozhodl se konečně, budu jim tedy lhát.

Ještě chvíli počkal, nedá-li mu všemocný arabský bůh Alláh nějaké káravé

znamení, ale Alláh, zdálo se, s jeho rozhodnutím mlčky souhlasil. Marúf se zdvihl a odebral se na kupecký trh sehrát lež, kterou si vymyslel.

Po cestě se ještě stavil v lázni, nechal se umýt a navonět, dal si vyčistit plášť i turban a z podšívky turbanu vyňal pět zlaťáků. Měl je tam už dost dlouho zašité, aby o nich Šereda nevěděla a nesebrala mu je.

Jeden zlaťák hned rozměnil, dostal za něj dvacet stříbrňáků. Z toho zaplatil v lázni, na oslím trhu si najal osedlanou oslici a na trhu s lidmi černého otroka. Usedl na oslici a otroka poslal, ať běží před ním až na kupecký trh a cestou ať vyvolává, že právě přijel slavný kupec Marúf Bohatec a že se ubírá za předními kupci města, aby je poctil návštěvou.

Otrok řval z plna hrdla, Marúf se natřásal na oslici a pyšným zrakem se rozhlížel kolem. Tak dorazili na kupecký trh.

Kupci vyhlíželi z krámů, co je to za povyk a co to k nim přijíždí za pozoruhodnou osobu. Marúf jen kynul rukou a otrok řval bez přestání dál.

Když byli uprostřed tržiště, pomohl otrok Marúfovi ze sedla a Marúf si ho k sobě přitáhl za ucho a pošeptal mu:

„Dám ti stříbrňák. Ale ty za to musíš běhat po tržišti a křičet: ‚Bohatec mi dal deset zlaťáků!'"

To už kupci zvědavostí nevydrželi. Vyšli ze svých krámů a obstoupili štědrého cizince.

„Mír s vámi, bratři kupci," pozdravil je Marúf. „Mé jméno je Marúf, živím se obchodem a obvykle mi přezdívají Bohatec."

„Mír s tebou," odpověděli kupci. „Přijíždíš z daleka?"

„Od moře, z města Basry připluly moje koráby," vysvětlil jim Marúf.

„Koráby z Indie?" vyzvídali kupci.

„Z Indie a také z Číny, Núbie, Kypru a z města Benátek."

„Hodně korábů?" žasli kupci.

„Jen asi dvacet," utrousil Marúf. „Většinu jich mám ještě na moři."

„A čímpak obchoduješ, bratře?" dotazovali se kupci.

„Všeličím," poučil je Marúf. „Kořením a perlami, slonovinou a zlatým nádobím. Nejvíc však látkami. Prodávám sukno byzantské i syrské, prodávám brokáty, atlas a samet, mušelín a různé jiné hedvábí, látky barevné i zlatem protkávané, a prodávám dost draho, upřímně řečeno. Ale mám jen nejlepší zboží. Dodávám většinou sultánům a knížatům a ti mi vždycky přikazují: ‚Marúfe, ať je to co nejdražší a nejnádhernější!'"

„Alláh je mocný!" zajíkli se kupci. Oni prodávali většinou jen hrubé plátno a měděné konvice. Svému sultánovi dodávali nanejvýš pokrývky na velbloudy a do kuchyně okurky, za lacino a někdy i zadarmo, protože sultán toho města byl lakomý. „A kolik balíků těch látek vezeš, Marúfe Bohatče?"

„Mnoho," řekl Marúf.

„A kde je máš?"

To byla ošidná otázka, ale i na ni měl Marúf předem připravenou odpověď. „Vezou je za mnou od moře moje karavany. Teď už budou někde v horských průsmycích. Já jsem jel napřed. Karavany jdou příliš pomalu. Nudilo mě to s nimi," pravil a zívl.

„Ale co když tvé karavany přepadnou loupežníci a zboží ti ukradnou?"

„Co na tom?" holedbal se Marúf. „Těch tisíc balíků snadno oželím. Moje loď mi z Persie veze další tisíc."

Právě šla kolem nich chudá vdova a žebrala. Kupci se tvářili, že ji nevidí, avšak Marúf sáhl do záňadří pro své čtyři zlaťáky, zacinkal jimi a hodil je té vdově. Nezbyl mu sice už ani penízek, ale on věděl, co dělá.

Kupcům to vyrazilo dech. Nejenom že má kdovíkolik korábů, nejenom že dodává sultánům brokáty, ale hodí žebračce čtyři zlaťáky, jako by to bylo smetí! Pozvali hned Marúfa do domu nejstaršího kupce a hostili ho cukrovím a sladkými nápoji a chovali se k němu uctivě, jak náleží.

Marúf pojedl a napil se, však už měl notný hlad, a potom povídá:

„Upřímně řečeno, milí bratři, nudí mě už i obchodovat."

A znovu zívl a obrátil se na kupce, který mu seděl po levici:

„Neprodal bys místo mne aspoň deset mých balíků s atlasem? Mají cenu asi tak pěti set zlaťáků, ale když mi dáš tři sta na ruku, jsou tvoje. To ti slibuji tady před svědky. Až dorazí moje karavany, slož si balíky a prodej si atlas, jak uznáš za vhodné. Já o peníze tolik nestojím a ty si vyděláš."

Kupci chtivě zasvítily oči, vytáhl měšec a vyplatil Marúfovi tři sta zlaťáků. Marúf rozdělil mince na dvě hromádky, jednu si nechal a druhou shrnul na mísu od cukroví a povídá:

„Jsem zvyklý dělit se o svůj majetek s chudinou. Ať sluha vezme ty zlaté plíšky a rozhodí je venku žebrákům!"

Sluha vzal mísu a běžel ven rozhazovat zlaté mince žebrákům. Kupci oněměli úžasem.

„A co ty, bratře," obrátil se Marúf na kupce, který mu seděl po pravici. „Ty bys neprodal sto mých balíků s mušelínem místo mne? Dej mi na ruku dva tisíce a vydělej si třeba dvojnásob. Mne to opravdu velice nudí, stát v krámě a prodávat obyčejný mušelín."

Kupec si rychle spočítal, že může vydělat i trojnásob, a honem si poslal domů pro dva tisíce zlaťáků a vysypal je před Marúfa na stůl. Marúf je od oka rozdělil na dvě hromady, jednu si nechal a druhou poslal žebrákům.

A tak to pokračovalo. Do večera prodal Marúf kupcům všech tisíc vymyšlených balíků s látkami, na druhý den jim prodal pytle koření, třetí den truhlice s perlami a bedny se slonovinou a zlaté nádobí. Polovici stržených peněz si nechal a polovici pokaždé rozdal žebrákům, kteří už se za ním táhli po městě, kamkoli se hnul, a slavili ho a velebili.

„Asi je to hlupák," říkali si zprvu kupci o Marúfovi.

„Nebo je tak bohatý, že se nám o tom ani nesnilo," uvažovali později.

„Anebo je to podvodník," napadlo je naposled. „Už uplynulo sedm dní a jeho karavany nikde."

A šli žalovat svému sultánovi.

Jenže sultán toho města, jak už o něm padla zmínka, byl lakomec. „Kupci jsou tupci," řekl si. „Já toho bohatce pozvu k sobě do paláce. Budu s ním jednat polehoučku a chovat ho tu budu jako v peří, a až dorazí jeho karavany, poberu mu všechno zboží. Pak ho dám vypráskat z města ven." A vzkázal Marúfovi, že ho očekává a že ho přijme v sultánském pokoji.

Marúfa to trochu zneklidnilo, ale dodal si odvahy a k sultánovi se dostavil. Sultán ho přijal vlídně a hned se ho vyptával, kde jsou jeho karavany a kdy už dorazí.

„Už brzičko," lhal Marúf. „Zdržely se v jednom průsmyku. Přepadli je tam loupežníci."

„Takže tvé zboží je pryč?" zpozorněl sultán.

„Není pryč, vzácný sultáne," s úsměvem odpověděl Marúf. „Moji vojáci loupežníky zahnali."

„Vojáci?" lekl se sultán. „Cožpak s tvými karavanami jdou vojáci?"

„Ovšemže," lhal Marúf, jen se mu od pusy prášilo. „Bez vojáků já karavany na cestu nikdy nepustím."

„A hodně vojáků?" zajímal se sultán v naději, že jich bude tak deset nebo dvacet a jeho stráže je lehce pobijí.

„Mnoho," řekl Marúf. „Asi tři tisíce."

To bylo pro sultána nemilé překvapení. Jde-li s karavanami tolik vojáků, jak potom sultán pobere Marúfovi zboží?

Jenomže sultán měl na to zboží takový zálusk, že se ho už nedokázal vzdát. Dal se tedy do vyjednávání.

„Koupím od tebe to zboží," pravil.

„Už jsem je prodal kupcům," upozornil ho Marúf.

„Kupci jsou tupci," odsekl sultán. „Kupcům se prostě napráská. To zboží koupím já. Co bys za ně chtěl?"

I tohle si Marúf předtím promyslel, a věděl, co by chtěl.

„Tvou dceru Mirjam za ženu," řekl.

Sultán se nejdřív zamračil nad tou drzostí, ale pak se jeho tvář vyjasnila

a on si spočítal, že je to koneckonců výhodný obchod. Za brokáty a mušelíny utrží kupu zlaťáků. Za perly a za slonovinu utrží horu zlaťáků. A dcera? Dcera je zadarmo.

„Budiž," kývl.

A byla svatba. Příštipkář Marúf si bral sultánovu dceru.

„Je to hlupák," řekl si sultán o Marúfovi při svatební hostině.

„Nebo se zamiloval do mé dcery a je tak bohatý, že se kvůli tomu vzdá hory zlaťáků," uvažoval sultán týden po svatbě. „Jako by láska byla víc než zlaťáky!"

„Ale co když je to darebák?" napadlo sultána naposled. „Už uplynulo sedmdesát dní a jeho karavany nikde."

A tak poslal pro svou dceru Mirjam a přikázal jí, ať vyzví na Marúfovi, jak to s ním doopravdy je.

Marúf se do své ženy opravdu zamiloval, v tom se sultán nemýlil. A velice ho soužilo, že s ní žije v klamu a že se jí nepřiznal, jak to s ním doopravdy je. Když potom za ním přišla a prosila ho, má-li na svědomí nějakou lež, aby jí o tom pověděl, vzal ji Marúf zlehounka za konečky prstů, posadil ji vedle sebe a všechno jí pověděl. Přiznal se, že je obyčejný příštipkář, přiznal se, že má v Káhiře zlou ženu Šeredu. Vyprávěl jí, co se stalo od chvíle, kdy na kameni u káhirských hradeb vzdychal a naříkal, až do chvíle, kdy ji vzal za konečky prstů a posadil vedle sebe.

„A teď mě vyžeň anebo pošli pro sultánské katy, ale já už jsem nemohl žít v klamu, protože tě mám rád a trápilo mě to," řekl a ukryl tvář do dlaní.

Ale ona, a to sultán netušil, byla do Marúfa také zamilovaná. Nevyhnala ho, ani neposlala pro katy, jenom tiše pravila:

„Bude to těžké, Marúfe, ale bude to lepší, než doposud bylo. Protože nebudeme žít v klamu. A teď mě dobře poslouchej. Každá lež se jednou prozradí a můj otec je krutý sultán. Mám o tebe strach, vždyť tobě hrozí smrt. Přestroj se za sedláka, vezmi si z mé stáje osla a zítra ráno vyjeď z brány našeho města, jako že jsi už prodal na trhu tvaroh i cibuli a spěcháš zpátky domů. A jeď deset dní směrem, kde zapadá slunce. Přijedeš do sousední země, kam už moc mého otce nesahá. V té zemi, na soutoku řek, je město. Tam zůstaň a živ se poctivě. Můžeš spravovat střevíce, tu práci umíš a je to práce spravedlivá. Vydrž tam rok a den. Já snad zatím otce uprosím, aby ti dovolil vrátit se. A když ho neuprosím, přijedu za tebou a už nás pak nic nerozdělí."

„Ale to budu zase jen příštipkář!" namítal Marúf. „A ty jsi sultánova dcera."

„Lepší příštipkář nežli lhář," pravila Mirjam. „Pamatuj si to, Marúfe. Alláh tě provázej!"

Ráno si Marúf oblékl selské spodky a hrubou halenu, vzal si mošnu s trochou jídla, vsedl na osla a vyjel z brány. Jel tím směrem, kde zapadá slunce, až dojel do sousední země, do města na soutoku dvou řek, a tam zůstal. Živil se spravováním střevíců a denně vyhlížel posla se vzkazem, že se už smí vrátit. Ale vyhlížel marně.

Mirjam zatím denně prosila otce, aby Marúfovi odpustil. Její otec však nebyl jen lakomý, byl také krutý a bezcitný. Nedal se obměkčit.

Uplynulo sotva půl roku a Marúfovi se už tolik stýskalo, že chodil jako bez duše. „Smrt mi hrozí tak jako tak," řekl si posléze. „Tam mi useknou hlavu a tady umřu steskem. Chci alespoň ještě jednou vidět tu, kterou tolik miluji. Pak ať se děje cokoliv."

Oblékl si znovu selské spodky a hrubou halenu, vzal si mošnu s trochou jídla a vsedl na osla. Opustil město na soutoku řek a jel tím směrem, kde slunce vychází. Když byl na cestě pátý den, uviděl na poli sedláka, jak oře. Pozdravil ho, a že byl hladov, požádal ho o kus chleba se solí.

„Nemám u sebe chleba, bratře," řekl sedlák. „Ale bydlím nedaleko, ohlídej mi volka a já ti chleba přinesu."

Marúf tedy hlídal sedlákova volka a čekal na chleba. A pomyslel si: Co kdybych tomu sedlákovi trošku pomohl? I orat pole je práce spravedlivá. Pobídl volka a opřel se do pluhu.

A jak tak oře, najednou se pluh v zemi zasekne. Marúf odhrabal hlínu a vidí, že je tam kamenná deska. Vší silou ji odsunul a pod ní spatřil schody dolů, jako do sklepa. Marúf sešel po schodech a dostal se do veliké jeskyně, jež byla celá ozářená světlem. To světlo vycházelo z diamantů a z jiného drahého kamení, kterého tam byly plné truhly, a navíc bylo rozházeno všude po zemi. Marúfovi až přecházely oči. Chodil po jeskyni a obhlížel ty poklady. V nejzazším koutě spatřil ebenový stoleček a na něm ležel zlatý prsten.

„Překrásný prsten!" zašeptal Marúf a všiml si, že na prstenu jsou vyryta jakási písmena nebo znamení, ale nedají se přečíst. „Asi by potřeboval přeleštit," řekl si Marúf a přetřel ta znamení prstem.

A tu zčistajasna stál před ním džin a povídá:

„Co si přeješ, můj pane?"

„Kdo jsi?" poděsil se Marúf.

„Jsem džin v službách tohoto prstenu."

„A splníš všechna moje přání?" zeptal se Marúf.

Že jsou takoví služební džinové, to každý ví, a věděl to i Marúf.

„Všechna ne," odpověděl džin. „Mým údělem je splnit dvanáct přání. Potom se prsten rozpadne a promění se v prach."

Dvanáct přání, to je ažaž, pomyslel si Marúf, který měl opravdové přání jenom jedno: být co nejdřív u Mirjam, do níž se zamiloval, a prožít s ní v klidu a lásce zbytek života. Ale když už džin sliboval těch přání splnit dvanáct, bylo by škoda se té příležitosti nechopit.

„Pojď se mnou nahoru," přikázal džinovi.

„Jak poroučíš," povídá džin. „To je tvé první přání?"

Marúf udiveně pohlédl na džina a řekl si, že tohle by se snad ještě nemuselo počítat, ale musel uznat, že džin má pravdu. „To je moje první přání," přikývl a schoval prsten do mošny.

Vyšli nahoru a na kraji pole už bylo vidět sedláka, jak sem chvátá s chlebem a se solí.

„Přenes ty diamanty a drahé kamení do sedlákovy chalupy," nakázal Marúf džinovi.

„Jak poroučíš," povídá džin. „To už je druhé přání."

Marúf vyšel sedlákovi vstříc. Usadili se na mezi a Marúf pojedl, potom vstal a řekl:

„Děkuji ti, bratře. Doma máš ode mne něco na památku."

Sedlák to považoval za vtip, zasmál se tomu a šli si každý po svých. Jeden doorat pole a druhý pokračovat v cestě.

Marúf chtěl nasednout na osla, ale ten se pásl opodál na louce. Marúf za ním utíkal, jenomže oslovi se zalíbilo na svobodě a nechtěl se dát chytit. V zoufalství a v zlosti vytáhl Marúf z mošny prsten, přetřel ho a křikl na džina:

„Chyť mi toho proklatého osla!"

„Jak poroučíš," povídá džin. „To je tvé třetí přání."

Chytil osla a Marúf se chystal nasednout, jenže osel byl celý zdivočelý a stavěl se hned na přední a hned zase na zadní.

„Podrž ho!" křikl Marúf na džina.